

وزارت فواید عامه است که بضمیمه يك لایحه تقدیم میشود با آقای رئیس تسلیم نمودند مجلس يك ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد.

جلسه هفتاد و شش

صورت مجلس یوم سه شنبه شانزدهم برج حوت ۱۳۰۰ مطابق هفتم رجب هزار و سیصد و چهل مجلس دو ساعت و بیست و پنج دقیقه در ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس یوم شنبه ۱۲ برج حوت را آقای سهام السلطان قرائت نمودند) رئیس - گویا بر صورت مجلس اعتراضی نبود

(اعتراضی نبود)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد. لایحه امتیاز الحاق رود کارون و زاینده رود مطرح است آقای شیخ الاسلام اصفهانی

(اجازه)

شیخ الاسلام - اولاً خدمت آقایان تذکر میدهم که بعضی مقدمات هست که لازم است برای اینکه بتوانم مطالب خود را بمرض آقایان برسانم عرض کنم و تصور نشود این هریض خارج از موضوع است اصفهان سه ناحیه و قصبه دارد : نجف آباد ، قمشه ، اردستان که محل بعث ما نیست ، هشت بلوک هم دارد که اراضی آنها از قنات مشروب میشود آنها هم محل بعث ما نیست که : فریدن ، عربستان ، برخواست ، مهتاب ، قهیاپه - جرقویه - سمیرم - کسرون باشد عرض کردم اینها از قنات آب مشروب است . حالا بعضی دهات از این بلوک هست که آنها هم از رودخانه آب میبرند . مثلاً در فریدن ۴ آبادی هست که از رودخانه مشروب میشود که : پانچشمه ، آبادچی ، زناخور ، درکان است . از سمیرم يك ده فقط از آب رودخانه مشروب میشود که مبارک است . از برخواست دو آبادی فقط از رودخانه مشروب میشود که : ده نو ، و محمود آباد است . هفت بلوک هم در اصفهان هست که از يك رشته رودخانه که از شمال غربی اصفهان در دامنه کوهی که موسوم بکوه رنگ واقع در خاک بختیاری شروع و به جنوب شرقی اصفهان منتهی میشود مشروب می شود که آن هفت بلوک لنجان ، ماربین ، برزورد چی ، کراوج ، براتان ، رودشت و ده باشد و يك بلوک مهم از این هفت بلوک که لنجان است منقسم به پنج بلوک میشود که به بلوک لنجان معروف است : ایدغمش ، آشتیان ، کرکن ، دلجان ، لنجان که باین اعتبار یازده بلوک از بلوکات اصفهان از این رودخانه مشروب میشود این رودخانه يك آب دائمی دارد و يك آب موقتی ، آب

دائم آن از چشمه هائی است که از دامنه همین کوه رنگ بیستین از زمین خارج میشود و آب موقت آن آبی است که از باران و برف که در کوه رنگ و دامنه ها و بیابانهای اطراف آن میبارد ایجاد میشود و آب دائم آن در سنوات چندان کم و زیاد نمیشود ولی آب موقت آن بواسطه اختلاف باریدن برف و باران در سنوات اختلاف زیاد دارد در بعضی سنوات بطورندرت در تمام سال یا کم و زیاد رود خانه آب دارد و در بسیاری از سنوات هم طوری کم آبی و خشک سالی است که در چهارم الی پنجاهم نوروز آب می آید و تمام میشود آن آب دائم در سال فقط برای يك بلوک از بلوکات یازده گانه کافی است که بلوک ایدغمش باشد و ده بلوک دیگر کشت و ذرع آن باختلاف و غالب سالها بواسطه خشکسالی زراعت آن دچار اختلال میشود بسیاری از سالها بواسطه کم آبی حاصل گندم و جو برای نرسیدن يك آب که از آب آخری موسوم بآب گل و دان است از میان می رود . اما مالیات اصفهان : مالیات اصفهان از قدیم نقدی آن تقریباً سیصد و شصت هزار تومان است و مالیات جنسی قدیم تقریباً نه هزار خروار است و تقریباً نصف این مالیات نقدی را بلوک قنات آب میدهند و نصف نقدی و کل مالیات جنسی را بلوکاتی که از رودخانه مشروب میشوند میدهند که ۱۸۰۰۰۰ تومان نقد و نه هزار خروار جنس باشد این یازده بلوک که از آب رودخانه مشروب می شوند بدولت می دهند و تقریباً يك ثلث از این مالیات نقدی و دو ثلث از این مالیات جنسی که شصت هزار تومان نقد و شش هزار خروار جنس باشد برای این بلوک رود آب که غالب سالها محصولاتش دچار اختلال است ظلم زیاد است قبل از مشروطیت عمل مالیات اصفهان کلبه عمل عمل قرطاس بود شاید يك ده يك از نقدی بول داده میشد و باقی نقدی و تمام جنس را معامله کاغذی میکردند مثلاً بیکتفر بیکصد تومان نقد و يك صد خروار جنس از دولت با اسم مستر یا اسم دیگری داشت در زمستان این نقد را تومانی پنجاه شاهی جنس را خرواری بیک تومان بملاکین می فروخت آنوقت آن ملاک بیکصد و بیست و پنج تومان بول داده بود و صاحب صد تومان نقد و صد خروار جنس دیوانی بود که این نقد و جنس را بابت مالیات خود میگذاشت این بود که عمل مالیاتی بطور سهولت رتق و تق می شد . در زمان مشروطیت که حکم شد نقد را نقد و جنس را جنس بگیرند و حقوق دیوانی هم تقریباً از میان رفت ملاکین بلوک ده گانه رودخانه آب اصفهان دچار زحمت و اختلال شدند . از يك طرف در بسیاری از سالها حاصل نبود از يك طرف پیشکاران مالیه فشار می آوردند مالیات بگیرند در سایه این فشار دو ثلث از جنس

بالمه بی محل شد و بقیه جنس را هم ملاکین بعضی سالها بود که از حاصل می دادند بسیاری از سالها که نبود از ملک فروشی ، خانه فروشی ، قرض میدادند تا اینکه کم کم ملاکین رودخانه آب بیچاره شدند ملک آنها افتاد زارعین آنها متفرق شدند خود آنها هر روز گرفتار امور بودند تا اینکه این زحمت و فشار فوق الطاقه يك حس چاره جوئی در آنها تولید کرد و چون در عقب کوه رنگ که سرچشمه زاینده رود است کوهی است معروف بزرد کوه و قیما بین دو دامنه این دو کوه رود عمیقی واقع است معروف برود کوه رنگ که منتهی می شود برود کارون و دریا و این رود تشکیل می شود از چهار چشمه که در دامنه زرد کوه واقع است و در قرن های قبل سلاطین و بزرگان در خیال بودند که این آب را متصل بزاینده رود نمایند فقط شاه عباس تنها نبود بنده خودم ندیدم ولی از بعضی اهل اطلاع شنیدم که قبل از اسلام کدر مقام بوده اند که این آب را ملحق بزاینده رود نمایند در تاریخ عالم داده همین قدر معلوم می شود که شاه عباس ترتیب انجام این کار را داده و بعد جنگی پیش آمده که بآن جنگ رفته و مراجعت در سمت مازندران بود و پس از چند سال در شکار گاه مرینو مرحوم شده که دیگر روی اصفهان رانده است و کلیتاً اقدامی که برای انجام اینکار لازم بوده است دو چیز بوده است یکی آنکه از کف رود کوه رنگ تا کف دهته آن دو کوه که هشتاد ذرع است سدی جلو آب بسته شود که این آب هر زودتر رود از این سد در سابق قدر فیللی بسته شده است دیگر آنکه کوه رنگ که فاصله قیما بین این رود و سرچشمه زاینده رود است بریده شده ارتفاع کوه هم در جای مناسب این کار هفتاد ذرع است که در سابق از پنجاه ذرع الی سی ذرع آن باختلاف بریده شده و فعلاً هم از چهل ذرع الی بیست ذرع باقی است که باید بریده شود اهالی اصفهان چاره اصلاح امر زراعت بلوک که از رودخانه مشروب میشود در این دیده اند که این فکری که از قدیم در دماغهای عالی بزرگان و سلاطین بود و قدری هم عملی شده انجام بدهند بدین واسطه نمایند گانی از اهل بصیرت فرستاده اند که آنها امکان آنرا تصدیق و مخارج آنرا در سیصد هزار تومان باز دید کرده اند پس از آن نمایندگی تعیین و بطهران فرستاده اند و تقاضای مساعدت آنها از نمایندگان هضم و دولت اینست که عرض میکنند خانه ما خراب شده ریشه ما بآب رسیده املاکمان بایر افتاده زارعین ما متفرق شده اند دیگر هم چیزی نداریم که بفروشیم و مالیات دولت را بدهیم و تقاضائی که پس از ترمیم و اصلاح لایحه آنرا دولت پیش نهاد مجلس شورای کرده اند ولی این لایحه يك سطح صورتی دارد که اینست که سیصد هزار تومان خود اهالی بدهند و مخارج شود پس از انجام کار

الحاق آب دوست هزار تومان آنرا دولت یازده ساله قبض مالیات با آنها مرحمت کند ولی روح مطلب طور دیگر است که ممکن است میان تقاضای اهالی تقسیم شود که موجب بعضی اشکالات در نظر آقایان نمایندگان نشود و آنقسم اینست که اهالی مرض میکنند مادیرگر قوه انزاع مالیات بی محل نداریم دولت سیصد هزار تومان بمافرض بدهد یازده ساله رد می کنیم و این آب را می آوریم املاک را دائر می کنیم مالیات را هم می دهیم لابد دولت جواب میدهد که من پول موجود ندارم خودم گاهی قرض میکنم قرض را هم خودمان میکنیم دولت در مدت یازده سال از قرار صد پنج فرع این پول را بدهد و این کمترین فرعی است که امروزه در عالم مرسوم است بیان مطلب که این قسم شد دیگر نمیشود گفت که دولت دوست هزار تومان پول بدهد در مقابل چه برد ؟ دولت چیزی ندهد يك قرض باین ترتیب که ذکر شد با اهالی بدهد اینجا لازم است خرابی بعضی دهات را خدمت آقایان تذکر بدهم چنانچه عرض شد نزدیک ترین بلوک سرچشمه زاینده رود بلوک لنجان است بنده حالا فقراتی که در این سنوات اخیر بعد از مجامع از يك لنجان از بین رفته اند بمرض آقایان برسانم که قصبه بلو کی را که بآب دورتر است قیاس فرمایند از بلوک فلا درجان لنجان در این دو ساله از بین رفته اند هشتصد نفر از اصول لنجان از بین رفته اند از چهل خانوار ، سی خانوار از دال بیست خانوار بوده اند فعلاً متنفس در آن نیست اسفهران . بیست خانوار بود . فعلاً ده خانوار شده . فیلدران . یازده خانوار بوده . پنج خانوار شده این اندازه اسب اطلاعات بنده راجع باین يك بلوک که عرض شد باقی را قیاس فرمائید این بود هریض بنده این جا به چند جمله فرمایشات آقای رئیس التجار و سایرین جواب عرض می کنم آقای رئیس التجار فرمودند که این آب ملحق شود شکارگاه بالادست می برند و نسبت بشکارگاه باین دست ظلم می شود این فرمایش در سهم اصفهانی بودن خیلی بینده بر خورد اصفهان کولایت دیروزو امروز نیست اصفهان از بناهای طهمورث است و بقول بعضی پسر کیومرث اول سلطان دنیا بود و بقول بعضی دیگر پسر زاده کیومرث بوده خوب اصفهانی که در ظرف شش هزار سال نتوالسته است يك ترتیبی در تقسیم يك رودخانه که امرار حیات از آن می نمایند بدهد که قوی نتواند بضمیمت ستم بکنند بالا دست نتواند آب در دسترا بدهد این گناه بستم آب در

خانه، طول این رودخانه هفتاد فرسخ است از اول رودخانه تا بل کله بیست و پنج فرسخ است در این بیست و پنج فرسخ هیچ وقت مبراب دخالت نکرده از بل کله تا آخر رودخانه چهل و پنج فرسخ است هر کس میل دارد این کتابچه را بگیرد ببرد مطالعه کند ببیند ممکن است يك تبریزی آب جزء این رودخانه بشود و هر کس بسهم خود نرسد.

بنده اگر بخواهم صورت این کتابچه را بمرض آقایان برسانم دو جلسه وقت مجلس را اشغال خواهم کرد

(گفته شد صحیح است)

مطلب دیگر فرمودند که برعایا يك سهمی اضافه داده شده غالب املاک آب خور رودخانه ملک رعایا است از مال خود رعایا بردارند بخود آنها بدهند؟ دیگر آنکه فرمودند اگر املاکی که از الحاق این آب دایر می شود مالیات بدولت بدهد. آیا ممکن است در آب خور يك رودخانه که بعضی از سالها طوری طغیان دارد که خانه خراب میکند آسیا میبرد درختهای کهن راریشه کن می کنند زمینی باشد که تاکنون بایر بوده باشد از آب کوه رنگ دایر شود؟ خیر چنین زمینهایی نیست تمام مطلب این است که این آب موقتی بعضی از سالها زیاد است که ضرری رساند بعضی از سالها طوری کم است که نمی شود کشت و زرع معمول را کرد. اینها لازم است يك نکته را تذکر بدهم و آن این است که شنیدم بعضی از آقایان فرموده اند اگر این آب ملحق زاینده رود شود بسامی شود طغیان آب شهر را خراب می کند.

این است که آقایان را مستحضر می کنم که این آب کوه رنگ بطور دائم بالای آب زاینده رود گذارده می شد از قدیم هم این احتیاط را کرده اند ترتیب این کار طوری داده می شد که هر وقت این آب لازم باشد جزو آب زاینده رود شود و هر وقت هم لازم نباشد طوری جلو آن بسته شود که مثالی از آن داخل زاینده رود نشود از قدیم هم بهمان اندازه که از کوه بریده شده بعضی زبانه ها برای این کار تدارک شده

منظور اینکه این مطلب سابقاً و لاحقاً در نظر بوده بیش بینی هم شده است این مطلب را هم تذکر می دهم که موسس این کارزار زمین و فلاحین اصفهان بوده و هستند جلسات داشتند و دارند.

اول یک نفر نماینده بگو رنگ فرستاده اند باز دید کرده است خبر آورده است بعد دوازده نفر از اهل خبره رفته اند تحقیقات کرده اند و صورت آورده اند بنده مناسب نمی دانم راجع به این رود کوه رنگ

زاینده رود در مجلس اظهار لفظی بکنم بواسطه اینکه اصفهان در نظرم عزیز نیست خیر اصفهان در نظر بنده عزیز است ولی ایران از آن عزیزتر است مجلس شورای ملی را برای حفظ هر دو از هر دو عزیزتر میدانم. بنده آرزو مندم که این لایحه وقتی بمجلس شورای ملی تقدیم میشود آقایان نمایندگان با يك هلهله و شادی و صدای احسن و آفرین و مرحبا و جانی تلقی نمایند که سایرین تشویق شوند و دنبال این قبیل کارها بروند والا اگر بنا شود هر وقت ایرانی خواست يك کار بزرگی بکند يك طور دیگری بشود یا يك کار کوچکی بکند يك طور دیگری بشود بارمان بمنزل میرسد؟

رئیس - آقای آقا سید یعقوب موافقت؟

آقا سید یعقوب بلی موافقم.

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا موافقت؟

محمد هاشم میرزا - با کلیات موافقم
رئیس - آقای مستشار السلطنه چطور؟

مستشار السلطنه - موافقم

رئیس - آقای غضنفرخان.

(غایب بودند)

رئیس - آقای ارباب کیخسرو موافقت؟

ارباب کیخسرو - خیر مخالفم

رئیس - بفرمایند

ارباب کیخسرو - اینجا ابتدائاً باید عرض کرد که اگر بنده مخالف هستم بمنوان مخالفت اجازه خواستم با سایر آقایانیکه مخالفت میکنند هیچ کدام مخالفت اساسی ندارند و کمال موافقت را در اساس این مطلب دارند ولی علت مخالفت بنده در بی ترتیبی و بی اساسی این راپورت است بنده تعجب میکنم از اینکه آقایانی که میخواهند دفاع کنند برای اینکه نمایندگان را راضی کرده باشند بگویند در این اقدام خسارتی متوجه دولت نیست و اگر خسارتی وارد بیاید متوجه مالکین است حقیقتاً این اظهار خیلی مایه تاسف است. دولت کدام است و ملت کدام؟

دولت مگر يك چیزی خارج از ملت است؟ دولت مگر از ملت جدائی دارد ما نباید در يك کار بی اساسی قدم بگذاریم که یکدیگر ضرر متوجه دولت یا متوجه یکفردی از افراد ملت بشود (گفته شد صحیح است) علت مخالفت بنده هم همین است که يك ضرری متوجه مالکین که نظر نفع دارند نشود. آقای شیخ الاسلام شرحی راجع به رودخانه و جغرافیای آن بیان کردند بنده گمان میکنم قدری کم فرمودند این کوه رنگ که در اصفهان واقع است (اصلاً رنگ در زبان فرس بمعنی شکار است) یعنی کوه شکار این کوه دو طرف دارد

از يك طرف رود کارون را تشکیل میدهد و از طرف دیگر زاینده رود ورود کارون از آنجائیکه تشکیل می یابد قریب شانزده یا هفده منزل راه طی میکنند تا بکنار شوشتر میرسد و در کنار شوشتر دو قسمت میشود يك قسمت دودانگه و يك قسمت چهار دانگه که قریب هفت فرسخ طول دارد و يك جزیره مانندی را در میان تشکیل می دهد و بعد از سیر هفت فرسخ باز در جائیکه موسوم به بنه قیر است بهم دیگر ملحق میشوند و در آنجا يك رودخانه دیگر از طرف لرستان میاید و ملحق باین رود گردیده داخل اهواز می شود و همین طور از داخل اهواز بشط العرب بعد بدر داخل میشود. اولاً اینجا مذاکره شده که در بالادست این رودخانه زمین و زراعت گاهی است که بر گردانیدن آن موجب ضرر بمالکین آنها میشود البته بدیهی است تا وقتی جلو رودخانه يك سدیی نباشد که آب بتواند بلند شود نمیتواند اراضی مرتفع را مشروب نماید ولی از يك طرف این الحاق ممکن است لطمه برود اهواز که کشتی رانی خاصی در آنجا میشود و فوائد زیادی از آن

میرند نبرند خیلی خوب بود آقای وزیر فوائد عامه اینجا تشریف میداشتند و توضیحات میدادند که آیا این خسارت متوجه است یا نه؟ اگر چه اصلاً و اساساً بی ضرر نخواهد بود ولی اگر ایشان تشریف داشتند البته توضیحات میدادند در هر صورت گمان میکنم در ماده (۳) پیشنهادی کمیسیون که اشاره شده است (مشروط باین که اگر خسارت غیر قابل جبرانی متوجه نشود) شاید مقصود خسارتی باشد که ممکن است از گرداندن آب متوجه اهالی میشود و شاید هم نظرشان چیز دیگری باشد البته مخبر محترم توضیح خواهند داد در هر صورت بنده در این جا يك نظر خاصی ندارم و بنظر من فقط جلو گیری از خسارت ملاکین است که گفته میشود اگر ضرری متوجه شد بملاکین متوجه میشود بنده عرض میکنم چرا ما باید يك قدم غیر اساسی برداریم اعم از آن که ضرری متوجه دولت شود یا متوجه بملاکین این دیگر مسئله نقط شمال و کمیانی استاندار داویل نیست که يك فوریتی داشته باشد یا در آمریکا باشد ما میتوانیم در آن دقت و ملاحظه کنیم خیر در اصفهان است و خیلی هم نزدیکتر است باز این خوب است دولت يك هیئت متخصص را بفرستد بروند رسیدگی کنند و ببینند آیا این کار امکان دارد یا نه؟ زیرا این ادله ای که آقایان میفرمایند که شاه عباس و غیره خواستند اقدام بکنند و جنگی واقع شد یا داخل جنگ شدند و چه شد و چه شد بنده را قانع نمیکند حتی آقای شیخ الاسلام قدمرا بالا تر گذاروند و فرمودند قبل از اسلام هم در این صد بوده اند

آیا تصدیق میفرمایید همه سلاطین بزرگ و مقتدر در زمانهای متعدد در نظر گرفته باشند که يك چنین کاری موفقیت حاصل کنند و با تمام نرسانند خیر اینطور نبود افعال شاه عباس رادر ایران کمتر کسی است که نداند در تمام اطراف مملکت حکار و انسراها ساخته و مسطح کرده و برای آسایش مردم چه کارهای بزرگی کرده است ولی در این قسمت بنده یقین دارم که نتوانسته است موفق شود و بنده هم در صورتی مطمئن بمسکن انجام این کار میشوم که دولت در پیشنهاد خودش بالصراحه ادله اقامه بکند و بگوید من هیتی از مهندسين خودم را فرستادم و آن ها مرا مطمئن کردند که این کار بفلان مقدار خرج انجام می گردد و الا رفتن نمایندگان از طرف مالکین و زارعین نمی تواند مجلس شورای ملی را مطمئن کند

(گفته شد صحیح است)

دولت باید مجلس شورای ملی را مطمئن کند بگوید نمایندگان من رفته اند و باز دید کرده اند که ممکن است این کار صورت بگیرد و بعلاوه خرج هم درست بر آورد کنند و بگویند این مقدار مخارج دارد آن وقت تمام نمایندگان با اتفاق آراء این پیشنهاد را استقبال می کنند و فرضاً هر قدر هم ضرر متوجه دولت بشود برای آسایش عمومی رأی بدهند

ولی غیر از طریق که عرض کردم نمی شود این لایحه را تصویب کرد بنده می بینم بعضی از آقایان در میان مرافعه نرخ طی می کنند و مسئله مالیات بمیان می آورند و می گویند مالکین اینجا مالیات را نداده اند یا نمی دهند. بنده این اظهارات را نمی توانم در مجلس شورای ملی بپذیرم که بگویند فلان کس مالیات نمی دهد اصل نود و پنجم و نود و ششم تمام قانون اساسی طریق معافیت از مالیات را تصریح کرده است که معافیت از مالیات منوط بقانون مخصوصی است و هنوز قانون مخصوصی برای تخفیف وضع نشده است ولی يك طریق دیگر برای معافیت از مالیات هست که در مجلس هم سابقه دارد و در ادوار سابق بمجلس آمده است نسبت بجاهائیکه دولت هم تصدیق کند که بواسطه علل عارضه نمی توانند مالیات بدهند باید علیه مجلس بوزارت مالیه پیشنهاد کنند و وزارت مالیه با هیئت دولت بمجلس پیشنهاد بکنند آن وقت اگر مجلس تصدیق کرد البته از مالیات معاف خواهند بود و الا مالیات خود را باید بدهند

پس هر مالیاتی که در این جا وضع شده است نمی تواند در سایه عنوانی معاف شود مگر از طریق قانونی اینکه آقای عماد السلطنه در جلسه گذشته در ضمن بیاناتشان فرمودند که کسی تصور نکند ایشان در نزدیکی رودخانه دارای ملکی هستند و برای صرفه خودشان اقدام می کنند

عمادالسلطنه خراسانی - بنده اینطور نگفتم
ارباب کیخسرو - بنده عرض می کنم تمام نمایندگان که در اینجا هستند نظرشان بقانون است و با دقت نظر اختصاصی و شخصی ندارند و گمان هیچکس هم چنین تصویری را نکرده است اگر يك قانونی را مجلس تصویب کرد و استفاده از او حاصل شد خواه آن استفاده را یک نفر نماینده بکند خواه غیر نماینده فرق نمیکند. اما این پیشنهاد يك نواقص دیگری هم دارد اولاً هیچ معلوم نیست که این خرج از روی چه میزان تعیین شده و هیچ امکان عدم امکانش معلوم نیست و ابداً هم پیش بینی نشده است که آن مالکین که دادن سیصد هزار تومان را تمهید می کنند آیا چه نظارتی در این خرج خواهند داشت ؟ این مسئله یکی از مطالب غیر فاسفی است که کسی یول بدهد و داننا دارد و بی جهت پول خود را دور نبریزند در این صورت اگر این آب ملحق شد مبلغ دویست هزار تومان آن را دولت در مدت پانزده سال با قسط مساوی به ازایت مالیات آنها محسوب خواهد کرد و اگر موفقیت حاصل نشد تمام این وجه از کیسه اهالی اصفهان رفته است (بعضی گفتند صحیح است)

اما اینکه فرمودند قبلاً تخصص برود درسد کی کند و بیه بیند که صدمه و لطمه بکشتی رانی رود کارون و اهواز و شوش و سایر مزارع و اراضی آباد یانه به خودشان متذکر شدند که شاید مقصود از این ماده سه کدر اینجا ذکر شده برای همین مطلب باشد. بنده عرض میکنم بلی برای همین نوشته شده و بنده باز هم تاکید میکنم که البته البته اقدام باین امر نخواهد شد مگر اینکه از طرف دولت يك هیئت متخصصین برود و ببینند بواسطه اینکار ضرری وارد خواهد شد یا نه ؟ البته ضررهائی وارد خواهد شد ولی باید ببینند این ضرر در مقابل این منفعت چه قدر است ؟ اگر در مقابل این منفعت قابل جبران هست که اقدام خواهد کرد والا خیر و به وه آب اهواز خیلی زیاد است و رودخانه های متعدد زیادی دارد که این آب نسبت بآنها خیلی کمتر ولی البته باید برود و تشخیص بدهند که این رودخانه تا آنجا بیکه به دریای ملحق میشود اگر برگرداند ضررش چیست و نفمش چه ؟ اگر تشخیص دادند که ضررش بیشتر است و نفمش کمتر است البته اقدام نخواهند کرد و اگر برعکس باشد البته شروع آقای ارباب کیخسرو و رایسورت کمسیون است این است که آقای ارباب میفرمایند قبلاً برود و بازدید کنند ولی کمسیون در نظر گرفته که بعد از تصویب مجلس بازدید شود. حالا چرا کمسیون این نکته را در نظر گرفته است برای این است که

دولت بشود در حقیقت متوجه ملت شده است و حقیقتاً همانطور است که فرموده اند لیکن نماند چرا در جای دیگر از فرمایشاتشان نمی آید مابین ملت و دولت بتفکیک قائل شدند و فرمودند که بایستی حقوق دولت و ملت هر يك قبلاً معین و مشخص شوند تا نیاید فرمودند که بایستی قبلاً متخصصین برود و دقت کنند که آیا امکان دارد این آب جاری شود یا خیر و آیا این سیصد هزار تومان برای خرج اینکار کفایت می کند یا نه بنده عرض می کنم اولاً آقایان اصفهانی که این پول را میدهند خودشان بهتر از هر متخصصی دقت کرده اند و ما نمی توانیم رهايت منفعت اشخاص را بیش از خود آنها بکنیم مگر اینکه قائل شویم که در اصفهان یک نفر آدم هائل نیست که تشخیص خوب و بد را بدهد این ممکن نیست البته اصفهان مردمان هائل و داننا دارد و بی جهت پول خود را دور نبریزند در این صورت اگر این آب ملحق شد مبلغ دویست هزار تومان آن را دولت در مدت پانزده سال با قسط مساوی به ازایت مالیات آنها محسوب خواهد کرد و اگر موفقیت حاصل نشد تمام این وجه از کیسه اهالی اصفهان رفته است (بعضی گفتند صحیح است)

اما اینکه فرمودند قبلاً تخصص برود درسد کی کند و بیه بیند که صدمه و لطمه بکشتی رانی رود کارون و اهواز و شوش و سایر مزارع و اراضی آباد یانه به خودشان متذکر شدند که شاید مقصود از این ماده سه کدر اینجا ذکر شده برای همین مطلب باشد. بنده عرض میکنم بلی برای همین نوشته شده و بنده باز هم تاکید میکنم که البته البته اقدام باین امر نخواهد شد مگر اینکه از طرف دولت يك هیئت متخصصین برود و ببینند بواسطه اینکار ضرری وارد خواهد شد یا نه ؟ البته ضررهائی وارد خواهد شد ولی باید ببینند این ضرر در مقابل این منفعت چه قدر است ؟ اگر در مقابل این منفعت قابل جبران هست که اقدام خواهد کرد والا خیر و به وه آب اهواز خیلی زیاد است و رودخانه های متعدد زیادی دارد که این آب نسبت بآنها خیلی کمتر ولی البته باید برود و تشخیص بدهند که این رودخانه تا آنجا بیکه به دریای ملحق میشود اگر برگرداند ضررش چیست و نفمش چه ؟ اگر تشخیص دادند که ضررش بیشتر است و نفمش کمتر است البته اقدام نخواهند کرد و اگر برعکس باشد البته شروع آقای ارباب کیخسرو و رایسورت کمسیون است این است که آقای ارباب میفرمایند قبلاً برود و بازدید کنند ولی کمسیون در نظر گرفته که بعد از تصویب مجلس بازدید شود. حالا چرا کمسیون این نکته را در نظر گرفته است برای این است که

امروز يك عده از مردم یا بر سرای منفعت خودشان یا برای احتیاجاتشان یا بجهت دیگری حاضر شده اند که سیصد هزار تومان برای این کار خرج کنند اگر ما امروز تصویب بکنیم شاید يك موانعی پیش بیاید که اسباب تمویق شده و اهالی آنجا از این خیال منصرف شوند و بعلاوه در صورتیکه فعلاً مجلس شورای ملی این اقدام را تصویب کند آنوقت مخارج این هیئت متخصصینی که برای بازدید و همفندی میروند از همان سیصد هزار تومان خواهد شد و الا این خرج در عهده دولت می افتد و دیگر اینکه فرمودند باید حقوق مالکین و دولت معلوم شود بنده از این فرمایش ایشان تعجب میکنم زیرا دولت در این رایوررت بالا بیه کسی را در مقابل خودش در نظر نگرفته است و با کسی قرارداد نمی خواهد بگذارد فقط مجلس بدولت اجازه میدهد که سیصد هزار تومان پول باین طریق تهیه کند و دولت هزار تومان آنرا بترتیبی که گفته شد بپردازد و صد هزار تومان هم برسم هدیه بآنها و یا هر چه اسمش را بگذارند از اهالی اصفهان قبول نموده آنوقت این سیصد هزار تومان را خرج الحاق این دورودخانه به یکدیگر بکنند بنا بر این در صورتی که قید و شرطی در پیشنهاد نیست دولت برود مردم را صدا بزند که بیایید با من که می خواهم آب بیاورم و بشما بدهم قرار بگذارید اینکه معقول نیست و اما راجع بمالیات که فرمودند بعضی از آقایان اصفهانی اظهاراتی راجع به معافیت از مالیات نمودند گمان می کنم از موضوع رایوررت کمیسیون خارج باشد و باین جهت بنده نیاستی راجع باین قسمت عرضی بکنم

رئیس - آقای سردار جنک موافقت یا مخالف ؟

سردار جنک - بنده باید اطلاعات خود را عرض کنم

رئیس - با رایوررت موافقت یا مخالف ؟

سردار جنک - باین ترتیب و این لایحه مخالف

رئیس - بفرمائید

سردار جنک - بنده اساساً با الحاق کارون بزا بینه رود موافق هستم ولی اطلاعاتی در این زمینه دارم که باید تقدیم مجلس شورای ملی بکنم. اولاً صحبت از کوه رنک و زرد کوه شد باید عرض کنم این آب کارون از دامنه زرد کوه بیرون می آید و کوه رنک حایل مابین این رودخانه و زاینده رود است در عهد شاه عباس يك قطعه از این کوه را که کوتاه تر بوده است قدری شکافته اند و حالا بعد از شکافتن تمام این قطعه باید چندین سد بزرگ در پایین این رود بسازند که خسارت وارد نیارد و عقیده بنده است که باید کرد هم این آب ملحق

جاری شد و اصفهان آباد شد و زمینهای با برما بکار افتاد آن وقت دولت از بابت مالیات همین آبی که خود ما پول داده ایم و جاری کرده ایم سالی چهارده هزار تومان از مالیاتمان کم کند و اگر خدای نخواستہ انجام نگرفت بدولت ضرری نخورده است آقایان قدری توجه کنید و بقول آقای شرح الاسلام گمان می رفت که این اقدام ملت اصفهان وقتی در مجلس گفته شد با صدای هلهله و احسنت و آفرین استقبال کنید تا اینکه ملت استرآباد هم باین خیال بیفتد که آب گرگان را بیاورند و در صحرائ استرآباد و شهر گرگان رامجدداً تشکیل بدهند و آباد کنند.

هنگام جاهای دیگر که منابع مشورت و انتفاع دارد و چون اقدام نمکرده اند همین طور بی فایده مانده است شاید خدای دلتنگ باشد و اظهاری نکند ما که مجلس شورای ملی هستیم چرا ترغیب نکنیم؟ این يك کار خوبی است که ملت اصفهان تقدم جسته اند شاید دیگران هم تبعیت از آنها بکنند.

ثالثاً بنده فرقی بین بالای اصفهان و زیر اصفهان نمیگذارم مثلاً اگر شخصی در سرخس پیدا شود و بگوید می خواهم رودخانه هیرمند را برگردانم یا اینجا میگویم فوراً باید امتیاز داد که سرخس ایران هم آباد شود هیچ فرقی نمیکند بالای اصفهان باشد یا پایین اصفهان باشد هر عیت ایران هستند پس این مسئله که ملت بدولت کمک کند و پول قرض بدهد و دولت را حاضر برای آبادی کند یک نفر از نمایندگان مخالفت نداشته باشند و هیچ ضرری هم برای دولت و ملت ندارد و برای اینکه هیئت فلاحین اصفهان پول میدهند بعلمه بجهت دیگری برود بجباجاب که نیرود اگر آب جاری شد بالای اصفهان و پایین اصفهان هر دو آباد می شود و این همه عیت بدبخت ایرانهم متفرق شده اند وقتی دیدند آثار آبادی و سعادت در مملکت پیدا شده است وقتی دیدند مملکت در صراط ترقی و تعالی و سعادت است متوجه مملکت خود می شوند. مسئله دیگری که آقای ارباب کیخسرو فرمودند معاف بودن از مالیات فرمودند آنها از مالیات معاف بشوند يك مثلی است (که سلطان نخواهد خرج از خراب) فلان بلوک خراب شده و هیچ چیزی برای آن باقی نماند. خانه ها خراب. مزرعه خراب. اقامت واحشام ازین رفته. رهاپایش تمام متفرق شده اند در این صورت اینجا مسئله باتفاق موضوع است چون دیگر موضوعی برای دادن مالیات باقی نمانده

بنده گفته ام اینجا از اوای مالیات معاف

است اصفهانی بیچاره هم مخارج دارد انتظامات میفرماید مرکز هم پول ندارد از کجا باید بیاوریم غیر از اینکه اول باید خانه را آباد کنیم بعد از آن از خانه خودمان انتظافات برداریم و خرج خودمان بکنیم چاره غیر از این نداریم. اما مسئله حق - النظاره بنده عرض میکنم که هیئت فلاحین و تجار و مالکین اصفهان آمده اند و بدولت و مجلس شورای ملی عرض میکنند که این امتیاز را باید بدهید و حکام مانع نشوند که ما برویم این راه را آباد کنیم. مثلاً بنده از دولت امتیاز میگیرم که بروم کتیرای این کوه را بگیرم. آیا دولت ناظری برای بنده معین میکند ؟ من از بیول خود میخواهم بروم این کار را بکنم دیگر ناظر برای چه معین کند ناظر بالاتر از اراده من چیست پس این ایراد را هم نمیشود کرد یعنی يك اعتراض مقنی نبود که آقای ارباب فرمودند.

شاید بنده نفهمیدم والا این ایراد وارد نبود آمدیم بر سر قرض دولت ما باید زحمت بکشیم و از دماغها بیرون کشیم که دولت امروزه غیر از دولت زمان استبداد است ما بعد از آنکه بواسطه مجاهدت مشروطیت را گرفتیم تمام افراد مملکت شریک در نفع و ضرر هستند پس دولت از قوه توانائی ملت هستند ملت قوه ذاتی خود را بنمایندگان میدهد و قوه توانائی خود را بدولت خزانه دولت پول همین ملت است و وجیب همین ملت خزانه دولت است پس دولت و ملت از یکدیگر متمایز نیستند تا آنها یکدسته باشند و اینها و اینها یکدسته هر وقت ملت متحول شد دولت متحول است بنده که در ممالک خارجه نرفته ام ولی آنها می گفته اند میگویند که تمام ممالک متدنه نشان از ملت پول قرض میکنند و خرج میکنند بنده شنیده ام که فرانسه از ملتش پول قرض میکند و راه آهن و کارخانه میسازد و همین طور در تمام دنیا دول از ملت خودشان قرض میکنند و برای آباد کردن قسمت های مملکت خودشان خرج میکنند نمی روند از جای دیگر بگیرند پس هر چه از جیب ما رفته است از جیب آنها رفته است هر وقت ما ترقی بکنیم دو ما ترقی کرده است ما چطور میتوانیم دولت را از ملت مجزی کنیم و بگوئیم دولت علیه است و ملت علیه این حرف از مشروطیت و آزادی خیلی دور است اما راجع بفرمایشات آقای سردار جنک من نظریات ایشان را تحسین میکنم ایشان یکی از اشخاص فوق العاده ابله بختیاری هستند که بیشتر متوجه آبادی بوده اند و فرموده اند من باصل مطلب مخالفت ندارم ولی میفرمایند دو کروم خرج دارد

بنده عرض میکنم که ما نقداً سیصد هزار تومان خرج میکنیم اگر آب جاری شد که نعم المطلوب و اگر نشد نشود. ضرری نکرده ایم این پولها به جیب رها یا عمله های فقیر همان جا رفته است ابداً ضرر ندارد فعلاً ما حاضر شده ایم که دست مالکین را در این کار داخل کنیم خدا کند که آنها هم حاضر شوند و امیدوارم که در این باب دیگر مذاکره نشود و به تحسین و هلهله بزودی این لایحه را بگذرانند وزیر فواید عامه - چون بعضی از آقایان نمایندگان راجع باین مسئله نظریاتی داشته بیان فرمودند و بعضی آقایان دیگر جواب آنها را دادند. دیگر لازم نیست بنده داخل در جریانات شدم ولی بنده با نظریات آقای آقا سید سید یعقوب کاملاً موافق هستم که در بین دولت و ملت ابداً فرقی نیست دولت همین ملت است و ملت همین دولت اگر منافعی برای دولت باشد البته همین آن منافعی برای ملت است برای دولت چه منفعتی بهتر از این است که يك قسمتهائی که لم بزور اقتضاست و رعایا از آنجا متفرق شده اند در آنجا آبی بیاورند و جاری کنند و رعایا بهره مند شوند و خود دولت از آن جا استفاده کند و آن مملکت را هم آباد کند البته آقایان نمایندگان موافق هستند در اینکه وقتی از این قبیل مسائل پیش می آید زودتر انجام بگیرد و بنده می خواهم از آقایان معترم استعفا کنم که يك قسمت از جلسات مجلس را حرف این قبیل امور نمایند و بنده حاضر از این قبیل پیشنهادات خیلی حاضر نموده و تقدیم مجلس کنم زیرا از این مسائل در این مملکت زیاد است و اما راجع باینکه بعضی از آقایان فرموده اند این کار بدون مطالعه پیشنهاد شده است بنده توضیحاً عرض می کنم البته مطالعات اولیه شده است و شاید يك اندازه تحقیقات هم شده باشد ولی اینکه وزارت فواید عامه عجله کرد در تقدیم این پیشنهاد و باین جهت بود که اگر می خواست قبل از پیشنهاد به مجلس شورای ملی يك اقداماتی نماید چون مبنی بر يك اساس مثبتی نبوده و ممکن بود در جریانات يك تأخیراتی اتفاق افتد و يك چنین موقع مقنی که امروز با حضور مجلس مقدس برای دولت فراهم است از دست برود البته تا اینکار را بروی يك اساس مثبتی نگذاریم نمی توانیم شروع بعمل کنیم این بود که هیئت دولت و وزارت فواید عامه وقتاً منتهم شده که این استفاده را از مجلس مقدس مینماید و این اجازه را تحصیل کند و اساس اینکار را بر روی يك اجازه قانونی بگذارد و بعد شروع بکار کنند معلوم است وزارت فواید عامه وقتی این اجازه را از مجلس تحصیل کرد بدون مطالعه نمیتواند و با يك مردم بگیرد البته قبل از اینکه شروع بعمل کند يك هیئتی از

مهندسين مأمور نمایند که بروند معاینه کنند آن مخارج را بر آور کنند بسنجند و يك صورت و راپورت صحیحی تهیه کنند اگر دیدند که این کار ممکن است باین مبلغ انجام بگیرد آنوقت شروع بکار خواهند کرد و انشاء الله که موفقیت هم حاصل خواهد شد ولی اگر دیدند که این کار عملی نیست و يك خساراتی وارد می آورد و بیاك ضرر هائی بجای دیگر می خورد و حتی الامکان اقدامی نخواهد کرد و ملت دیگر این بود که اگر می خواستم اینکار را قبل از اجازه مجلس بکنیم نظر باینکه مخارجی داشت و شاید اهالی اصفهان برای مخارج ابتدائی آن حاضر نمیشدند دولت مجبور بود از خودش خرج کند ولی بعد از تحصیل اجازه از مجلس اهالی با کمال میل مخارج مقدماتی را خواهند داد پس از حصول اطلاعات کاملاً انشاء الله شروع بعمل خواهد شد. و اما نظارت را که یکی از آقایان فرمودند بودند و آقای آقا سید یعقوب جراب فرمودند بنده عرض می کنم البته نظارت دولت در آنجا خواهد که کار از روی ترتیب صحیح پیش برود و مسلم است بدون نظارت دولت نخواهد شد و استعفا می کنم که آقایان موافقت بفرمایند کرد و زودتر این پیشنهاد تصویب شود

رئیس - مذاکرات در کلیات کافی نیست ؟

(گفته شد کافی است)

ارباب کیخسرو - يك سوء تفاهمی برای آقای آقا سید یعقوب پیدا شده بنده می خواستم توضیح بدهم

رئیس - ده بازده نفر قبل از شما اجازه خواسته اند آقای سلطان العلماء موافقت می فرمایند

سلطان العلماء - بلی

رئیس - آقای دولت بادی چطور ؟

حاج میرزا علی محمد - موافقم

رئیس - آقای سهام السلطان هم موافقت ؟

سهام السلطان - بلی

رئیس - آقای عدل السلطنه مخالف اند ؟

عدل السلطنه - بلی باین راپورت مخالفم.

رئیس - بفرمائید.

عدل السلطنه - بعد از بیانات آقای ارباب کیخسرو سردار جنک دیگر مزاحمت بنده لازم نیست و مسلم است در این تأسیسات هیچکس مخالفت ندارد و همه موافقت دارند.

ولی با این طرز بر آورد که هیچ ترتیب صحیحی ندارد بنده مخالفم و البته اقدام در این کارها باید با يك دقت کاملی شود و بهتر این است که این راپورت بر گردد بکمسیون و با يك مطالعات عمیقتری به مجلس بیاید البته همه آقایان هم رأی

خواهند داد و این نظریه اهالی اصفهان هم خیلی مورد تمجید و تحسین است.

رئیس - آقای مصدق میرزا - بنده لازم میدانم مختصری از تجربیات گذشته را به عرض آقایان برسانم که کمتر باین قبیل چیزها اشکال بفرمایند.

در سنه ۱۳۲۷ مرحوم صنیع الدوله راجع بکومرزد دامنان و معدن طلائی که در آنجا بود پیشنهادی کرد و ده روز در مجلس مطرح مذاکره بود و بالاخره آنقدر اشکالات غیرممکنه فرض کردند که پیشنهاد خود را مسترد داشت و گفت اگر تا ده سال دیگر در این خصوص کسی پیشنهادی داد من حاضرم چندین برابر جریمه بدهم و الان سیزده سال است از آن تاریخ گذشته است نه بوزارت فوائد عامه پیشنهادی راجع باین موضوع رسیده است و نه مجلس سال بعد یعنی سنه ۱۳۲۸ راجع باراضی لرستان و عربستان پیشنهادی شد که آنجا را آباد کنند کماز آن پیشنهاد فوائد زیادی عاید دولت میشد و موضوع همی و آسانی بود باز آقایان نمایندگان آنقدر اشکال کردند که آن هم از میان رفت مثل اینکه بعضی از آقایان نمایندگان گویا آن اراضی را ذرع کرده بودند و حساب کرده بودند که اگر زعفران بکارند در هر ذرع مربع فلانقدر فایده خواهد داشت.

بعضی میفرمودند اگر نهال در آنجاها کاشف شود بفلان مقدار فاصله صد ذرع ارتقاهاش می شود یک انتفاعهای غریبی تصور می فرمودند و بالاخره آنقدر اشکال شد که موضوع از بین رفت و ۱۲ سال است دیگر نشنیدم کسی راجع باین موضوع پیشنهادی بدولت داده باشد یا از ۱۲ فرسخ مربع تقاضای آبادی یک فرسخ یا یک ذرعش را کرده باشند.

این مسئله همین طور است آنقدر اشکال تراشی می شود که دیگر خود اصفهانیا تعقیب نمیکند و اما اینکه بعضی از آقایان می فرمایند مطالعات عمیق و کافی لازم است گمان می کنند کانال سوس یا پاناما است و چندین هزار نفر مهندس اروپائی لازم دارد فقط ششصد ذرع راه است که تمام مقنی های ولایات مخصوصاً در اصفهان قناتهایی میکنند که ۱۲ فرسخ طول چندین ذرع عمق دارد آبرو جاری میکنند این مسئله آنقدر مهم نیست.

همین مقنی های دهات در ارتفاع صد ذرعی و هشتاد ذرعی تشخیص موضوع را می دهند و این موضوع هم محسوس است هشتصد ذرع طول اوست ۵۰ ذرع ارتفاع و لازم بقواعد هندسی نیست تمام این ها قواعد معمولی است و در دهات هم همین

کارها می شود خدا رحم کرد که نقشه اش را هم ببجس آورده اند والا چه مذاکرائی می شد.

مثلاً میفرمایند علت اینکه در عهد شاه طهماسب اقدام نشده است چون زمینش کوه نبوده است و خاک بوده است خراب می شود و در عهد شاه عباس هم همین مطلب علت تعویق شده است.

آقای شیخ الاسلام فرمودند در کتاب عالم آرای عباسی نوشته شده که در این سال فلانکس مباحث بود و شاه بکجارت و جنگ اتفاق افتاد و از این قبیل چیزها نوشته است.

البته ممکن بود همان مورخ در تاریخ خودش این طور بنویسد چون دیدند اینکار بلائیر و بلائیر بود و ارتفاع آن کافی نبود یا مانع دیگری داشت اقدام نکردند مورخی که آنها را یادداشت کرده است میتوانست آنجا را یاد داشت کند و اما راجع باینکه میفرمایند بنده عرض میکنم که چون یک قدری آنجا سرا زبری دارد و مقتصر سدی لازم است که بعد از باز کردن راه دومرتبه گود نیفتد و هر سال اسباب زحمت نشود لذا خواسته اند پیش بینی کرده باشند و استعدادهای ممکن در کلیات مذاکره ختم شود و داخل در مواد شویم البته بنده هم در بعضی از موادش پیشنهاداتی دارم و آقایان دیگر هم پیشنهادی دارند و غالب مذاکرات فملی حقیقتاً راجع بهواد هست که علی نحو الکی می شود البته وقتی که داخل در مواد بشویم علی بسؤالات هم مذاکره میشود و در آن قسمت پیشنهاد کمیسیون هم که نوشته یک آب بلا تری است و ممکن است مردم از آن انتفاع ببرند البته هر کدام از آقایان پیشنهاداتی میکنند که بوزارت فوائد عامه اجازه داده شود که بارضای اهالی فراری بدهند تا اسباب زحمت برای دیگران فراهم نشود و در مواد هم عرایضی دارم که بدم خواهم گفت

رئیس - آقای فتح الدوله موافقتی؟ عرایض بنده گفته شد

رئیس - آقای عماد السلطنه خراسانی (اجازه)

عماد السلطنه - بنده با اساس این اینکار موافقم و گمان نمیکنم هیچ کس با اساس مطلب که الحاق آب کارون بزیانده رود است مخالف باشد ولی بنده با این رایبورت مخالفم و بیانات و اظهارات آقای مخبر هم باین مواد موافقت نمیکنم من جمله بیان کردند که وقتی این آب جاری و ملحق شد اصل آب مال دولت خواهد بود و از این رایبورت بهیچ وجه منالوجود چنین چیزی مفهوم نمی شود و بلاوجه وقتی داخل در مواد بدهیم پیشنهادات

خود را عرض میکنم علاوه از بیانات آقای وزیر فوائد عامه معلوم میشود که دقت کاملی در اطراف نشده است و بنده تصور میکنم که باین ماده العاقبه که بنویسد اجرای مواد فوق در صورتی است که موجب خسارت مهمه غیر قابل جبران بعمل دیگر نکرده بکلی این مواد غیر قابل اجرا خواهد کرد و اگر مجلس هم بخواهد یک رأی غیر قابل اجرائی بدهد کار لغوی خواهد بود بعقیده بنده باید بدو در اطراف این کار دقت و مطالعات عمیق بکنند بعد رأی بدهند

رئیس - آقایانیکه توضیح دادند کی ماستند؟ آقای عماد السلطنه اصفهانی توضیحی دارید؟

عماد السلطنه - خیر توضیحی ندارم

رئیس - آقای از باب کیخسرو (اجازه)

از باب کیخسرو - اینکه آقای آقا سید یعقوب بایک حالت قضیاتی بنده حمله نمودند که نقشه بنده بهم خورد بنده نقشه برای کسی نکشیده بودم اولاً اینکه بنده رامخالف با اساس معرفی کردند بنده مخصوصاً عرض کردم هیچکس مخالف با اساس این کار نیست و این تعبیر ایشان ابتدا موضوع نداشت تا آنجا ایشان فرمودند نقشه بهم خورد من نگفتم رود از کجا تشکیل میشود بنده عرض کردم کوه رنک در بین حایل است که آنطرف رود کارون تشکیل میشود و اینطرف زاینده رود و ثالثاً راجع بنظارت گفتم برای پول دهندگان و ملاکین چرا حق نظارت فرار نداده اند نه اینکه دولت چه انتظاری خواهد داشت و چون فقط مقصود توضیح بود دیگر عرضی ندارم

رئیس - آقایان مذاکرات را کافی میدانند؟

(گفته شد کافی است)

رئیس - رای می گیریم برای وصول در مواد آقایانیکه تصویب میکنند داخل در مواد همی قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب ۴ ماده اول فرمایم شود

(**آقای سهام السلطان** بشرح ذیل قرائت نمودند)

مجلس شورای ملی برای تهیه وسائل الحاق آب کارون زاینده رود مبلغ سیصد هزار تومان بوزارت فوائد عامه اعتبار میدهد

رئیس - آقای سلطان العلماء کرده بودم موقعی بود که در کلیات مذاکره میشد و بنده هم میخواستم در کلیات مذاکره نمایم حالا که رای گرفته شد

مذاکرات کافی است و اکنون استقامه از موقع کرده عرض میکنم که دولت از مجلس شورای ملی اجازه سیصد هزار تومان اعتبار را مبکرم حال اینکه این طور نیست دو بیست هزار تومان است و صد هزار تومان آن را اهالی خودشان می دهند دخلی بدولت ندارد بنده ناچارم از مقام ریاست تمنا کنم اجازه بفرمایند باز بنحو کلی مختصر عرض تقدیم مجلس شورای ملی نمایم

رئیس - اجازه باینده نیست چون رای بکافی بودن مذاکرات در کلیات داده شده باید در مواد مذاکره نمود

سلطان العلماء - بنابراین در آخر عرایض خود را خواهم کرد همین قدر عرض میکنم که خوب است در این ماده اصلاح عبارتی بشود و دو بیست هزار تومان نوشته شود

مخبر - بنده گمان میکنم این ماده نقصانی نداشته باشد بوسطه اینکه دولت از مجلس اعتبار سیصد هزار تومان می خواهد نه دو بیست هزار تومان نهایت این است که میگویند این سیصد هزار تومان آن را باین ترتیب بقرضه صد هزار تومان آن را رانجو امانه از اهالی دریافت و دو بیست هزار تومان دیگر را قرض نمایم بنا بر این اعتبار سیصد هزار تومان است و بعقیده بنده این عبارت که محل اشکال نیست باید وزیر فوائد عامه بنده لازم است توضیحاً عرض کنم که هیچ گونه خرجی بدون اجازه مجلس نخواهد شد و مسلم است که بهیچ وجه بدون اجازه مجلس از کسی پول اخذ نمی شود لهذا در این لایحه سیصد هزار تومان اعتبار خواسته شده که صد هزار تومان آن را با اهالی حواله دهد و دو بیست هزار تومان دیگر را از خود اهالی اصفهان قرض کرده و از بابت مالیات محسوب خواهد داشت

رئیس - آقای عماد السلطنه اصفهانی موافقت

عماد السلطنه - بلی

رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو اگر چه مجلس در کلیات برای داوولی بنده متقدم که حالا که مجلس رای داده لافل ذکر مبلغ نشود و مسکوت عنه باشد و فقط بدولت اجازه داده شود تا دولت تفتیشات خود را نموده و مخارج آن را آنچه بنظرش رسید پیشنهاد نماید.

دیگر این که در این جا دو نفری - دربی اظهار موافقت نموده و اظهارات هر دو با هم مخالف بود آقای آقا سید - یعقوب اظهار کردند ملت خودش پول خودش را خرج خواهد کرد و دولت نظارتی ندارد.

آقای وزیر فوائد عامه فرمودند بنده

بناظر دولت خواهد بود.

بنده بالاخره نفهمیدم که در این موضوع چه صورت خواهد داشت

در صورتی که پیشنهاد دولت راپورت کمیسیون هر دو بر این دلالت مینمایند که مردم باید این پول را بدولت بدهند

بنابر این باید در لایحه مشخصی بشود که کسی باید این پول را خرج نماید یا از خود اهالی؟ چون در این جا دو عقیده مخالف اظهار شد خوب است آقای وزیر فوائد عامه توضیح بدهند که مقصود کدام است اگر چه خود بنده عقیده دارم که این پول باید بتوسط دولت خرج شود و مالکین هم نظارت داشته باشند به علاوه چون باید از روی بصیرت این رای داده شود و نظر مخالفین هم همین است که دولت تفتیشات لازمه را بنماید متقدم که قبلاً دولت دقت نموده درست مخارج را بر آورد کرده آن وقت مملعی را که مقتضی بداند مجلس پیشنهاد نماید

بنابر این بعقیده بنده فعلاً ذکر مبلغ و تعیین آن لازم نیست

وزیر فوائد عامه - راجع به مطلبی که فرمودند این خرج را دولت می کند یا مردم این مسئله مسلم است که دولت توسط مأمورین خود این پول را خرج خواهد کرد و راجع بمسئله نظارت چون موقعیکه فرموده بودند بنده نبودم درست مطلع نبودم که مقصود چه بود این بود که عرض کردم چون این کار بدست دولت انجام خواهد گرفت لذا بنظارت دولت خواهد بود

رئیس - آقای ملک الشعراء موافقت یا مخالف؟

ملک الشعراء - مخالفم

رئیس - بفرمائید

ملک الشعراء - بنده دو اعتراض نسبت باین ماده دارم یکی اعتراض عبارت و یکی هم راجع بمبلغ اعتراضی عبارتی راجع بکلمه کارون است البته آقایان مسبقاً گفتند که این آبرو نیشود آب کارون گفت زیر این آب مرکب است از چهار چشمه که معروف است برود کوه رنک که همان کوه رنک باشد و این آب بطرف شوشتر و دزفول میرود و بعد از الحاق چندین شعبه رود کارون را تشکیل میدهد بنا بر این عقیده بنده این است برای اینکه اعتراض بجارت نشود اصلاح شود نوشته شود تهیه وسائل الحاق آب کوه رنک بزیانده رود اعتراض تانی راجع به مبلغ است که آقای ارباب کیخسرو هم اظهار نمودند و سایر آقایان مخالفین هم مذاکراتی کرده اند دیگر محتاج بتکرار نیست برای اینکه اگر مبلغ قید شود این طور میرساند که اگر اضافه خرجی لازم شد باید بمجلس مراجعه بشود

بمقیده بنده این ماده باید طوری تهیه شود که این اشکال مرتفع گردد زیرا آقای سردار جنگ میفرمایند دو کرور خرج دارد خود آقایان پیشنهاد کنند هم باین ندارند که زیاد بر این خرج نخواهد شد بنابر این بنده نمیتوانم اگر زیاد بر این خرجی لازم شد چه خواهد شد آیا دولت بهر دازد؟ یا از خود اهالی گرفته میشود و اگر بنا باشد از اهالی گرفته شده بچه نخواهد بود؟ آیا بعنوان امانه خواهد بود بعنوان قرض خواهد بود که بوده از بابت تخفیف مالیات محسوب خواهد شد در صورت این اعتراض بنده جز سایر اعتراضات اساسی است که آقایان مفصلاً بیان فرمودند تا سافانه مورد توجه واقع نشد.

مخبر - در خصوص آب همانطوری که فرمودید در کمیسیون هم مطالعات زیاد شد اسم آب کوه رنک است لیکن چون در آنسنه و افواه باب کارون معروف است و اگر آب کوه رنک گفته شود ممکن است مردم نفهمند لذا ما خواستیم در زمینه اصطلاح ذکر اسم کرده باشیم و اشکالی هم ندارد و ممکن است پیشنهاد فرمایند و بنده هم قبول میکنم که کوه رنک نوشته شود اما راجع بمبلغ البته خود آقای ملک الشعراء هم تصدیق می فرمایند که مجلس نمی تواند یک مبلغ غیر محدودی و بایک امر غیر معینی را تصویب کند مسلم است مجلس باید یک مبلغ معین و محدودی اعتبار بدهد و اگر تعیین مبلغ ننماید پس از روی چه میزان می تواند تصویب کند که آب کارون را بزیانده رود ملحق نمایند بنا بر این گمان می کنم ذکر مبلغ عبی نداشته باشد می فرمایند اگر چنانچه خرج بیشتر شد کی باید بپردازد بنده عرض می کنم اولاً باید قدری دقت نمود و اسباب تسهیل امر را فراهم نمود که شاید موفق بانجام این کار بشویم زیرا فرضاً دو کرور تومان هم خرج بشود یک دینار به خارج نبرود و بلکه یک قسمت از عمله و فمله و اشخاص بیکار خود ایران خواهد رسید تا آنجا اگر زیاد تر خرج همان کسی که اگر کمتر شد خرج نمی کند اگر زیاد تر هم خرج شد میدهد این چیزی نیست که اشکال داشته باشد مهندس میرود و تحقیق می کند که اولاً این کار عملی است یا خیر؟ ثانیاً ضرری وارد میسازد یا نه؟ و البته اگر عملی نبود یا اینکه ضرر غیر قابل جبران وارد بیاورد اقدام نخواهد کرد این طور نیست که تصور می فرمایند که بمجرد تصویب مجلس عمله برود شروع بکار بنمایند ما خواستیم هر قدم اول از طرف مجلس تصویب شده باشد تا اصفهانی ها دولت دلگرم بشوند و بدانند که از حالا باید مشغول کار بشوند

از یکطرف اصفهانی تهیه پول نمایم از و از طرف دیگر دولت مهندس و ممتش بفرستد و تحقیقات مقدماتی نماید و بعد تحقیقات

کامل شد شروع بعمل نماید و این مطلب چندین اشکالی نخواهد داشت

رئیس - آقای سدید الملک موافقتی؟

سدید الملک - خیر مخالفم

رئیس - بفرمائید

سدید الملک - در تمام دنیا دول برای آبادی مملکت مخارجی متحمل میشوند مثل اینکه دیده شده است که اگر دولت بخواهد مستعمره را آباد نماید هم قسم کمک و مخارج می کند تا آن مستعمره آباد شود بنده هر چه فکر می کنم نمی فهمم چرا باید چند هزار تومان از خود متحمل این خرج بشود همین قدر برای اصفهانی بس که بدولت سیصد هزار تومان قرض میدهد که ۱۵ سال از بابت مالیات محسوب گردد و بعقیده بنده نباید اصفهانی متحمل این خرج بشود زیرا دولت از این مسئله استفاده می نماید دیگر خرج آن چه ربطی با اهالی اصفهان دارد

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی اجازه

شیخ الاسلام - بنده در کلیات عرایض خود را عرض نمودم همین قدر خواستم این مطلب را خدمت آقایان عرض کرده باشم که آقایان و کلای اصفهان زیاد در این باب سنک بسینه نزنند و بگذارند از طرف سایر آقایان در این باب اظهاراتی بشود والا ممکن است بنده هم عرایضی بکنم ولی بنده فقط نظرم این است که ما اظهار حراتی نکرده باشیم زیرا در قانون اساسی مطرح است که هر کس از هر جا و کیل است و کیل تمام ایران است و منحصر بحوزه انتضایه نیست

رئیس - معلوم می شود کلیه آقایان موافقت و دیگر مخالفی نیست

حاج میرزا علی محمد دولت آبادی بنده یک اصلاح عبارتی دارم والا در اصل مسئله موافقم

رئیس - اگر ایراد عبارتی دارید چون شورا اول است ممکن است مرقوم فرمائید بکمیسیون ارجاع خواهد شد ماده دوم قرائت می شود

(بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده ۲ - مبلغ مزبور را وزارت مالیه از خود اهالی اصفهان استقرض کرده و دو بیست هزار تومان آن را در ظرف مدت ۱۵ سال با قسط متساویه بابت مالیات اصفهان محسوب و بدون فرع بآنها مسترد خواهد داشت و یکصد هزار تومان آن برعهده خود اهالی خواهد بود

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا اجازه

محمد هاشم میرزا - با کمال عقیده که بلزوم اهمیت ماده موضوع دارم و در کلیات هم عرض کردم بنظر بنده اینطور میرسد که این سیصد هزار تومان که اهالی بدولت

می دهند به ترتیبی که این لایحه نوشته شده صد هزار تومان را وا گذار بدولت نموده و دولت هزار تومان آن را دولت از بابت مالیات مسترد نماید این مسئله مخالف با مصالح عمومی است بجهت اینکه مقصود اهالی اصفهان این است که اراضی آنها در سال های خشک سالی بی آب نماند و در سال های دیگر نیز انتقامی ببرند و دولت باید حتی الامکان موجبات این کار را فراهم نماید مثل این است که اهالی اصفهان برای مساعدت بدولت مبلغ سیصد هزار تومان بدولت قرض می دهد بعقیده بنده این است که دولت بعد از جریان آب در مدت ۱۵ سال این پول را تمام و کمال بپردازد و در عوض اینکه اهالی بدو این پول را داده اند تا مدتی که تمام قروض دولت به آنها پرداخته نشده منافع آب متعلق بمالکین و قرض دهندگان باشد و بعد از آنکه این سیصد هزار تومان تمام و کمال پرداخته شد این آب بملکیت دولت در آید و دولت بتواند مالکیت مثل آبهای خالصه در آن تصرف نماید و از آن استفاده نماید و مالکین نیز غیر از این نباید متوقع باشند - این بود پیشنهاد اولی بنده لیکن طور دیگر هم ممکن است و آن این است که اهالی صد هزار تومان بدهند و دولت هم دو بیست هزار تومان بپردازد و بعد از آنکه آب جاری شد نصف انتفاع آب متعلق بدولت و نصف دیگر متعلق با اهالی باشد یا برای اینکه اشکال آقای ارباب کیخسرو هم وارد نیاید ممکن است لفظ دو بیست یا سیصد هزار تومان را موضوع بحث قرار ندهیم و فقط بگوئیم کلیه مخارجی که باز دیده میشود اهالی بپردازند و بعد در مدت ۱۵ سال دریافت دارند و بهمان ترتیب که عرض کردم منتفع بشوند ولی تمام اینها منوط برضایت اهالی می باشد یعنی باید بوزارت فوائد عامه اجازه داده شود که ما با اهالی داخل مذاکره کرده و هر یک از ترتیبات ثلاثه را که موجب راحت اهالی و منفعت دولت باشد پذیرفتند همانطور معمول دارند و این ترتیب بعقیده بنده برای دولت بدون ضرر و برای اهالی مفید خواهد بود

رئیس - آقای عماد السلطنه خراسانی موافقتی؟

عماد السلطنه خراسانی - بلی

رئیس - بفرمائید

عماد السلطنه - بنده بطوریکه بعضی از آقایان مذاکره کرده اند تعیین مبلغ سیصد هزار تومان در را اینجا زائد می دانم بچه دلیل اهالی مبلغ سیصد هزار تومان خرج کنند و اگر کافی نشود کسر آمد از جیبشان برود پس بهتر این است که قبلاً یک عده مهندس از طرف وزارت فوائد عامه مأمور شوند که تفتیش نموده و مخارج را بر آورد کرده پس از آنکه بطور تحقیق مخارج

آن برآورد شد با نماندنی اهالی اصفهان داخل در مذاکره شود و عمل را ختم نمایند نماندنی اما راجع به ملکیت آب هم که شاهزاده محمد هاشم میرزا فرمودند در شور کلی هم چرا اظهار شد که ملکیت حق دولت نخواهد بود بنده خیلی تعجب کردم که چطور میشود ازدولت سلب ملکیت نمود در هر حال از دو حساس خارج نیست یا دولت پس از الحاق روکارون بزاینده رود یک میزبانی جدیدی ننوده و مالیات جدیدی میگیرد و با اینکه آب ملکیت خود دولت بوده و مطابق معمول سایر آبها میفروشد و از حق استفاده مینماید حالا باید آقای وزیر فوائده عامه توضیح بدهند که نظر دولت چیست

رئیس - بکسب از فرمایشاتیکه فرمودید راجع باده اول بود

عمادالسلطنه بنده در ماده اول هم اجازه خواسته بودم

رئیس آقای حاج شیخ اسدالله اجازه

حاج شیخ اسدالله راجع باین ماده که کمیسیون پیشنهاد نموده است دولت سبده هزار تومان قرض نموده دولت هزار تومان آنرا در مدت پانزده سال بابت مالیات محسوب دارد بعضی از آقایان اظهار میدارند که باید خود دولت کلیه این سبده هزار تومان را بپردازد خاطر آقایان هم متذکر می شوم که ما نمیتوانیم اضافه بر آنچه دولت پیشنهاد نموده رای بدیم بنا بر این مذاکرات در این مسئله بی مورد است اما راجع باین قسمت که گفته می شود باید مال دولت باشد بنده تعجب می کنم دولت باید سعی نماید که در مملکت آبادی برای مردم ایجاد نماید و هم چنین عقیده دارم که دولت سایر املاک و خالصجات را ببرد بفروشد که آنها را آباد نمایند حالا تازه در باب ملکیت آب موهومی که اگر اهالی پول بدهند و آب جاری شود مذاکره میشود در صورتیکه بنده عقیده دارم در رودخانه جاجرود را هم که دولت جلوگیری می کند و آب را بمالکین و رعایا نمی دهد و مبلغی از این راه خسارت وارد می آورد آرزو بکنم که البته قرائت خواهد شد . نیست ؟

رئیس - یازده نفره پیشنهاد رسیده سبده هزار تومان منفعت دارد در عوض میرساند باید دید مقصود از این اقدام چیست مقصود این است که اراضی مشروب و آباد شده البته وقتیکه آباد شد منافع آن عاید دولت و مردم میشود و مردمی که بواسطه بی آبی در برده شده اند و فراری و بی خانمان شده اند جمع آوری خواهند شد و تصور می کنم بیش از این مذاکرات لازم نیست و بکلی بی مورد است و عقیده بنده آب حق اهالی بوده و حق ملکیت خواهد داشت

وزیر فواید عامه - بنده راجع باین توضیحی که عرض کردم گمان می کردم که دیگر این مذاکرات تکرار نخواهد شد بنده عرض کردم که تمام این مسائل بعد از تحصیل اجازه از مجلس صورت خواهد گرفت یا هنوز داخل در جزئیات نشده ایم البته بعد از آنکه این اجازه از طرف مجلس داده شد دولت ترتیبی برای حل این مسائل خواهد داد و رفع این مشکلات خواهد شد

رئیس - آقای سهام السلطان

سهام السلطان در مذاکرات کلی آقای مخبر و نمایندگان اصفهان اظهار فرمودند که اگر یک خرجی بشود و نتیجه نتیجه نشود پول از جیب اهالی رفته و دیگر مربوط بدولت نخواهد بود این شرحی را که اظهار فرمودند در هیچ یک از مواد این لایحه ذکر نشده از طرف دیگر اگر بنا خود خرجی بشود و این آب جاری شود لابد باید تاریخ پرداخت آن از طرف دولت معین شود و بقیه بنده ابتدای تاریخ هم بعد از جاری شدن آب باشد علیهذا بنده چون این دو مطلب را در هیچ یک از این دو ماده ندیدم پیشنهاد نمودم که براین لایحه مواد شرحی اضافه شود که اگر بواسطه وقایع و حوادثی این امر صورت نگیرد این دو سبده هزار تومانیکه دولت باید بپردازد از عهده دولت خارج هست و برعهده خود مالکین است دیگر آنکه اضافه شود تاریخ پرداخت و حساب کردن این وجه از بابت مالیات از موقعی است که آب جاری شود و چون بنظر بنده اضافه بر این ماده لازم بود پیشنهاد کرده ام که البته قرائت خواهد شد .

مخبر - بنده قبول میکنم که اضافه شود مبلغ مزبور را وزارت مالیه از خود سهم السلطان

محموب خواهد داشت و یک ثلث را طلبکاران اسقاط خواهند نمود .

پیشنهاد میکنم بعد از لفظ (آنرا) اضافه شود (بعد از جریان آب)

مدرس - امین الشریه (۲) مبلغی راجع باده (۲) - ماده (۲) مبلغی را که برای اجرای ماده فوق لازم است وزارت مالیه از اهالی اصفهان استقراض خواهد کرد و پس از آنکه مجرای رودخانه باز و آب جاری شد معادل دو سبده هزار تومان آن را در ظرف مدت پانزده سال باقساط متساویه از بابت مالیات اصفهان محسوب وبدون فرع بآنها مسترد میدارد و تتمه برعهده خود اهالی خواهد بود.

بنده پیشنهاد میکنم که هر وقت آب کارون بزاینده رود ملحق شد قرض دهندگان حق داشته باشد از تاریخ شروع استفاده از آب الی پانزده سال باقساط متساویه از بابت مالیات مأخوذ دارند و اگر نتیجه حاصل نشد خسارات باخود اهالی است.

محقق الملک بنده پیشنهاد می کنم که ماده (۲) بطریق ذیل نوشته شود:

ماده دوم وزارت مالیه سبده هزار تومان را از روی تقسیم صحیح که هیئت که از خود مالکین انتخاب مینمایند با اطلاع و نظارت وزارت مالیه و وزارت فواید عامه تعیین میکنند از مالکین استقراض نموده دو سبده هزار تومان آنرا در ظرف مدت پانزده سال باقساط متساویه پس از اتمام کار و جاری شدن آب از بابت مالیات اصفهان محسوب وبدون فرع بآنها مسترد خواهد بود و چنانچه بواسطه اتفاق و وقایع وموانعی این امر خاتمه نیافت مالکین حق اخذ کلیه وجه را از دولت نخواهند داشت

سهم السلطان .

بنده پیشنهاد میکنم که در ماده دوم نوشته شود . مبلغ مزبور را وزارت مالیه از مالکینی که استفاده از آب خواهند کرد استقراض کرده و در ظرف ۱۰ سال باقساط متساویه از بابت مالیات اصفهان بدون فرع بآنها مسترد دارد و یکسده هزار تومان بعهده خود مالکین خواهد بود مخالف با اینکه اسم اهالی مطلق نوشته شود.

حسن الحسین الکاهاانی بنده پیشنهاد میکنم ماده دوم بترتیب ذیل نوشته شود مبلغ مزبور را وزارت مالیه از اشخاصی که استفاده از جاری شدن آب مینمایند استقراض کرده و دو سبده هزار تومان را در ظرف مدت ۱۰ سال باقساط متساویه از بابت مالیات آب خور زاینده رود محسوب وبدون فرع بآنها مسترد خواهد داشت و یکسده هزار تومان آن بر عهده خود اهالی خواهد بود .

حائری زاده

راجع باده دوم بنده پیشنهاد میکنم که در آخر ماده دوم این جمله اضافه شود چنانچه معارج الحاق آب وبستن سدزبانه از سبده هزار تومان شد مازاد برعهده خود اهالی است و ربطی بدولت ندارد

ابراهیم نس بنده اصلاح ماده دوم را این قسم پیشنهاد مینمایم:

ماده دو مبلغ مزبور را وزارت مالیه از خود اهالی اصفهان استقراض کرده و دو سبده هزار تومان از آنرا بعد از اتمام امر و جریان آب در ظرف مدت ۱۰ سال باقساط متساویه از بابت مالیات اصفهان محسوب وبدون فرع بآنها مسترد خواهد داشت و تتمه برعهده خود اهالی خواهد بود

مستشار السلطنه - بنده پیشنهاد می کنم بجای تمام مواد لایحه اجازه الحاق آب کوهرنگ بزاینده رود ماده واحده ذیل تصویب شود:

ماده واحده - مجلس شورای ملی اجازه می دهد وزارت فوائده عامه بخرج مالکین پیشنهاد کنند و هیئتی از مهندسين بعموم و مجرب فرستاده از روی دقت معارج الحاق آب کوهرنگ بزاینده رود را برآورد کرده در صورت عدم توجه خسارت مهم بجایهای دیگر و امکان الحاق هر مبلغ معارج لازم شود وزارت فوائده عامه با پول مالکین و در تحت نظر نماینده مالکین بصرف رسانیده در ظرف ۱۰ سال از تاریخ الحاق مزبور و جریان آب بمجاری جدید وزارت مالیه دولت از کل آن معارج را بدون فرع باقساط متساویه از بابت مالیات اصفهان با آنها محسوب خواهد نمود و یک ثلث آن بالا عرض برعهده خود مالکین خواهد بود .

رئیس - این پیشنهادات مراجعه می شود بکمیسیون . اگر آقایان موافق باشند چند دقیقه تنفس شود.

(جلسه برای تقس تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید)

وزیر معارف - بودجه وزارت معارف حاضر شده است و به مجلس تقدیم می شود .

(با آقای رئیس تسلیم نمودند)

رئیس - ماده سوم قرائت میشود (آقای سهام السلطان) بضمون ذیل قرائت نمودند

ماده سوم - العاقبه از طرف کمیسیون اجرای فوق در صورتی است که موجب خسارت مهمه غیر قابل خیر آن بعمل دیگر نگردد

رئیس - آقای حاج میرزا محمد دولت آبادی

حاج میرزا علی محمد - بقرینه بنده این ماده که خیلی معانی دارد و نمی شود ماده العاقبه تصور نمود ضرر غیر قابل جبران چیست مثل اینکه یکی از آقایان نمایندگان فرمودند ضرر بکشتی رانی رود کارون وارد می شود . این را هم می توان گفت ضرری است ولی این ضرر ها را نباید در مقابل نفع بزرگ ملاحظه نمود در صورتیکه در رود کارون مدت معینی یعنی سه چهار ماه کشتی رانی می شود و در مواقع دیگر بواسطه تنزل آب کشتی رانی نمی شود

بنابر این خوب است ضرر هائیکه وارد می شود از قبیل اینکه آقایان فرمودند بعضی اماکن خراب می شود یا اینکه ایل بختیاری مشروب نمی شود معین کرد . اگر واقعا آن ضررها کلی و غیر قابل جبران باشد البته باید صرف نظر کرد . اگر ضرر و منفعت این کار را سنجیدند و معلوم شد ضرر جزئی وارد می آید و قابل جبران است نباید از اصل مطلب که یک منفعت کلی دارد صرف نظر کرد .

رئیس - آقای مدرس موافقتند ؟

مدرس - بل این ماده مخالفم .

رئیس - آقای عماد السلطنه خراسانی موافقت یا مخالف ؟

این ماده مخالف

رئیس - آقای وحید الملک چه طور ؟

وحید الملک مخالفم

رئیس - آقای تدین

تدین بنده هم مخالفم

رئیس - آقای منتصر الملک موافقت یا مخالف ؟

منتصر الملک موافقتم

رئیس - پس بفرمائید

منتصر الملک - آقای دولت آبادی فرمودند و یا سه ماه در رود کارون بیشتر کشتی رانی نمی شود بنده عرض می کنم در شط کارون دائماً کشتی رانی می شود وجود این ماده هم لازم است و البته اگر یک ضرری متوجه می شود بایستی قید شود جبران خواهد شد و الا البته برای یک منفعتی که یک جایی وارد می شود نمیشود نسبت بجایهای دیگر ضرر وارد آورد همان - طور که آقای وزیر فوائده عامه فرمودند البته قبلاً تحقیق خواهند فرمود و اگر ضرر کلی باشد بدیهی است اقدام خواهند نمود .

رئیس - آقای مدرس

مدرس - همانطور که بعضی آقایان فرمودند این ماده هم مخالف است هم ضرر دارد این را باید در نظر گرفت

مشکل مانع ضرر در این مسئله اظهار می شود:

یکی مسئله کشتی رانی آب کارون و یکی مسئله حق و یکی مسئله اشخاص است از ایل بختیاری یا غیر آنها که در بیابان نزدیک رودخانه بیلان دارند تمام این نقاط را بنده سیر کرده ام مدتی در اهواز بودم و در دنباله این آب بیست منزل آمده ام تا به اصفهان وارد شده ام مسئله اول یعنی کشتی رانی در اینجا خیلی بی مناسب است زیرا باید در تمام شط کارون همانطور که در قدیم بوده دولت انشاء الله موفق شود و سدا ببندد تا بیابان ملکیتی بشود چنانچه در قدیم هم این سدها بوده . حالا خراب شده است و علاوه نسبت این آب هائیکه در نزدیکی شوش جاری است و از لرستان و بختیاری می آید بنده یک با هزار یک است و در خاک بختیاری هم که بنده دنبال این آب می آمدم دیدم غیر از طیور حیوان دیگری از این آب منتفع نمیشود زیرا این آب در ته دره های عمیقی جاری است و فقط طیور ممکن است منتفع شوند و بنده ندیدم هیچ جا وحوشی هم از این آب بخورند مگر در خاک عربستان که بنده از آنجا درست اطلاع ندارم این حرفها که گفته میشود موهومات است ولی آنچه احتمال می رود این است که ممکن است یک مراتع و مزارعی باشد که در صورت الحاق این آب ضرر هائی بآنها وارد شود و البته کسانی که در این خیال بزرگ هستند ضررها را باید متحمل شوند ولی بقرینه بنده این ماده خیلی مجمل است و بنده یک ماده واضعتری در عرض آن پیشنهاد کرده ام و انشاء الله الرحمن آقایان هم بهمان ماده قانع خواهند شد .

رئیس - آقای عماد السلطنه نماینده اصفهان

عماد السلطنه - بنده با پیشنهاد آقای مدرس موافقت

رئیس - آقای وحید الملک (اجازه)

وحید الملک - این ماده سوم یک اصل را که اصل خسارت است قبول میکنم ولیکن بنظر من قدری مبهم است اصل خسارت در اینجا قبول شده ولیکن یک اصل کلی دیگر در این جا معین نشده است که مصدق این خسارت کی باید باشد بطوریکه در این جا اظهار شده بقرینه من در دو قسمت از رودخانه شاید یک خسارتی وارد شود یکی در قسمت هلیا و یکی در قسمت سفلی و یقیناً اشخاصی حاضر خواهند بود که خسارات معین کنند و بقرینه بنده اشخاصی که طرف خسارت هستند باید در یک محلی جمع شوند و از آنها تقیض و رسیدگی شود

شود و خسارات معین گردد اگر آن ماده واحده که آقای ارباب کیخسرو کرده اند کمیسیون قبول کند و آن اصل قبول شود بقرینه بنده اشکال مرتفع میشود زیرا اولاً رسیدگی شده و خسارات معین گردد اگر آن ماده واحده که آقای ارباب کیخسرو پیشنهاد کرده اند کمیسیون قبول کند و آن اصل قبول شود بقرینه بنده اشکال مرتفع میشود زیرا اولاً یک عده متخصص و مهندس بعمل میروند و تقیض میکنند و معارج را برآورد میکنند بعد از در جزئیات کار میشود در قسمت سفلی و علیای رودخانه تقیضات لازم را میکنند و خساراتی هم که این جا صحیح میشود کاملاً در تحت نظر میاورند و یک راپورت جامع میدهند و از آن روی که زمینیه برای دولت تهیه میشود آن وقت ما هم در دادن این رای بیش خودمان مشکوک نخواهیم بود و بقرینه بنده اگر کمیسیون آن ماده واحده را اتخاذ بکنند و آنرا کافی بدانند دیگر این ماده زیادی است ولی اگر آن ماده اصل اتخاذ نشده آنوقت این ماده کافی نیست و باید این ملاحظه بشود و یک میزان و مصداقی از برای خسارت معین شود نوشته شده اشخاصیکه طرف خسارت هستند چه در قسمت سفلی و چه در قسمت علیای رودخانه و چه راجع بکشتی رانی و چه راجع با استفاده از این آب طول جریان رودخانه روسای آن ها را دولت حاضر کند و از آنها تحقیقات کند خساراتی که ممکن است از این کار حاصل شده معین کنند آن وقت آن خسارات از روی یک مصداق صحیح تخمین شود و ترتیبی برای رفع خسارات معین شود والا بطور مبهم که در این ماده نوشته شده در صورتیکه موجب خسارت مهمه غیر قابل جبران نگردد کافی نخواهد بود و خیلی مبهم خواهد بود و از برای دولت زحمتی تولید خواهد کرد

مخبر - بنده آنچه از فرمایش آقای وحید الملک اشتباه کردم یک اظهار سوء ظن است نسبت به متخصصین و مفتیشینی که بایستی مأمور و اهزام شوند در صورتیکه هنوز آن هیئت معین نشده اند و معلوم نیست چه اشخاصی هستند که ما در حق آن ها اعمال سوء ظن یا حسن ظن بکنیم عرض کردم پس از اینکه این لایحه از مجلس گذشت و مجلس تصویب نمود بایستی هیئتی اعزام بشود البته میروند و تحقیقات کامل میکنند و طرف هلیا و سفلی را هم فرمودند باز دید میکنند و آن وقت هر کسی ادعائی داد و گفتگوی خسارتی میکند البته پیشنهاد خواهد کرد همانطور که فرمودند بعد از اینکه راپورت جامعی بدولت رسید آنوقت مشغول کار می شود لیسکن هنوز مفتشی و متخصصی معین نشده اند که مادر

حق آنها اظهار بدگمانی کنیم و خدای نخواستار تقیض حقوق کسی می شود و اما در مسئله کشتی رانی رود کارون هم بنده یک مالک مخصوصی سراغ ندارم و گمان نمیکنم امروزه هلیا باشد مایک مالک و مدعی خصوصی قائل شویم و علاوه بر این باید جناب عالی بدانید که برای کشتی رانی علیاً و سفلی فرق نخواهد کرد و از این جهت این ماده با فرمایشات جناب عالی منافات ندارد

رئیس - چون موقع ختم جلسه رسیده است اگر آقایان تصویب فرمائید مذاکرات بماند برای جلسه دیگر

(اغلب گفته مذاکرات کافی است)

مدرس - خوب است پیشنهادات را قرائت فرمائید

رئیس - هنوز مذاکرات ختم نشده (مجدداً جمعی اظهار نمودند مذاکرات کافی است)

(آقای سهام السلطان پیشنهادات را بضمون ذیل قرائت نمودند)

پیشنهاد میکنم بجای ماده سیم نوشته شود : چنانچه در الحاق آب کوهرنگ به زاینده رود خساراتی بکسی وارد بشود مطابق معمول بعمل و تصدیق اهل خیره باید جبران شود مدرس . ماده سوم العاقبه را بشرح ذیل پیشنهاد مینمایم: نظر باینکه از الحاق آب رود کارون بزاینده رود ممکن است تولید خساراتی برای اهالی سایر نقاط فراهم شود قبل از اقدام بکار باید وزارت فوائده عامه وقت کامل نموده و اشخاص بصیری بعمل مزبور فرستاده و در صورت محقق شدن خسارت طریق جبران آنرا معین و ختم نموده پس از آن اقدام نماید عماد السلطنه خراسانی

پیشنهاد مینمایم که ماده سوم العاقبه از طرف کمیسیون حذف شود :

سید محمد تدین مقام محترم ریاست . بنده پیشنهاد میکنم که این ماده بکلی حذف شود .

آقا سید یعقوب رئیس - شورا اول ختم شد . بابت برای بگیریم که داخل شور ثانی بشویم یا خیر . آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمائید (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد . راجع بپورته مرحوم وقار الدوله پیشنهادی شده بود . طبع و توزیع شده است آقای حائری زاده راجع باین مطلب فرمایشی دارید ؟

حائری زاده - خیر راجع باین موضوع نیست ؟

رئیس - در این پیشنهاد مخالفی نیست ؟

(مخالفتی نشد)

رئیس - آقایانیکه تصویب میکنند ورفه سفید و آقایانیکه تصویب نمیکنند ورفه

این دو مسئله را مخلوط نباید کرد و البته هر اقدامیکه لازم است از طرف دولت باید بشود که وسائل آزادی مردم را فراهم بیاورند ولی توقیف انتخابات هم مخالف قانون است یک نفر که سهل است اگر پنج نفر هم کشته شود انتخابات نباید توقیف شود و خوب نیست ما امروز رأی بدهیم مگر انتخابات توقیف شود چون گاهی اتفاق می افتد که مجلس شورای ملی نیست و در آن صورت ممکن است تمام انتخابات را توقیف نمایند در آن صورت ممکن نیست که مجلس شورای ملی تشکیل شود بجهت اینکه هر جا کاندید مختلف پیدا شود و شکایت برسد دولت حق خواهد داشت انتخابات را توقیف کند چنانچه در بعضی نقاط هم در این چند سال این اتفاق افتاده بکسی انتخاب همدان است که دو سال توقیف شد و وکلایش را تازه میبینیم و همچنین انتخابات زنجان و غیره که مدتی توقیف شده و اگر امشب ما این مطلب را تصویب کنیم خیلی مضرات عمومی برای آتیه خواهد داشت مگر اینکه وقتی قانون انتخابات از کمیسیون به مجلس برکشت ترتیبی پیش بینی کنند و البته هر طوری که مجلس رأی بدهد آنطور عمل خواهد شد والا مادام که این قانون انتخابات موجود است این شکایات مانع از جریان انتخاب نخواهد بود ولی کلیتاً در اساس آن بنده مساعد و موافقم و البته مراعات آسایش اهالی مهم تر است اما چیزی که هست این است که غلط باشد و به مجلس بیاید بکمال خوبی از مجلس رد میشود چنانکه اغلب انتخابات هم در همین مجلس رد شده ماهم نفر نکرده ایم تمام انتخابات را قبول نمائیم

رئیس - آقایان صلاح میدانند بقیه مذاکرات بماند برای جلسه آتیه

جلسه پس فردا سه ساعت قبل از غروب و دستور آن اولاً بقیه شور دوم در لایحه شورای عالی معارف ثانیاً مذاکرات در راپورتی که از کمیسیون تجدید نظر در قانون انتخابات رسیده است

شیخ الاسلام اصفهانی - اجازه می فرمایید؟ بنده در دستور مرضی دارم

رئیس - بفرمائید

شیخ الاسلام اصفهانی - مطابق ماده پنجاه و نهم نظام داخلی لایحه آب کارون محتاج بشور دوم نیست ولی وقتی بنده ملتفت شدم موقع گذشته بود و مجلس رأی داده است البته روح قانون هم اجازه میدهد که هر قدر در یک لایحه هورزیادتر بشود بهتر خواهد بود بنا بر این تقاضا دارم شور ثانوی را در دستور جلسه پس فردا قرار دهند زیرا بطوریکه عرض کردم لازم نیست پنج روز فاصله بماند دو شور بشود

رئیس - چندین فقره پیشنهاد در آن خصوص داده شده که تمام آنها باید برود بکمیسیون و در آنجا مذاکرات مفصلی راجع بانها بشود و گمان نمیکنم تا پس فردا حاضر شود و بعلاوه بایستی لااقل بیست چهار ساعت قبل لوائح طبع و توزیع شود بنا بر این گمان میکنم تا روز شنبه حاضر نخواهد بود آقای وحید الملک در موضوع دستور حرفی دارید؟

وحید الملک - بلی
رئیس - بفرمائید

وحید الملک - در چند جلسه قبل آقای فهیم الملک در موضوع معاصبات آقای آذری سؤال کردند و آقای حاج شیخ اسدالله از نقطه نظر کمیسیون بود چه شروع بشرح قضیه فرمودند ولی اظهارات ایشان نا تمام ماند و موکول بجلسه بعد شد در جلسه بعد هم اظهاری از طرف آقای حاج شیخ اسدالله نشد بعد از آن روز هم يك اهلائی از طرف آقای کفیل وزارت مالیه در بعضی جراید خوانده شد که در آنجا اظهار میدارند تمام معامله چهار صد هزار لیره بیشتر نموده است و البته در حین معامله ده یا دوازده کرور تفاوت حاصل نمیشود بعد از آن باز يك کافندی از طرف آقای آذری در روزنامهها دیده شد و در آن کاغذ مبلغ را دو کرور تنزل داده و ده کرور گفته اند و در آن کاغذ اظهار می کنند که ثابت نماید ده کرور تفاوت عمل شده این است که بنده تقاضا میکنم اگر آقایان موافق باشند در جلسه آتیه آقای حاج شیخ اسدالله یا مغیر کمیسیون بود چه اطلاعاتی که در این زمینه دارند بفرمایند

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بلی بنده آن شب يك مختصری راجع باین موضوع عرض کردم ولیکن قضیه هنوز خاتمه پیدا نکرده زیرا صورت رسمی از طرف بانک نیامده بود که يك راپورتی از کمیسیون بود چه بمجلس تقدیم شود تا پس فردا تصور نمیکنم ما بتوانیم يك راپورت رسمی بمجلس شورای ملی بیاوریم

رئیس - از طرف کمیسیون بود چه آقای سهام السلطان اظهاری دارند؟

سهام السلطان - در جلسه بعد نتیجه مقدماتی را که ممکن است بنده بیان کنم

رئیس - آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - بنده در دستور عرض دارم يك راپورتی چندی قبل از طرف کمیسیون خارجه رسید راجع بمأمورین سیاسی که در خارجه اقامت دارند و چون بنظر بنده این راپورت اهمیت دارد و در جریان سیاست خارجه ما ممکن است

موضوع مهمی را اشغال کند خوب است دستور جلسه آتیه بشود.

رئیس - آراهم اگر مخالفی نباشد جزء دستور میگذاریم (گفتند مخالفی نیست)

(مجلس سه ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۷۷

صورت مشروح مجلس

یوم پنجشنبه هیجدهم

برج حوت ۱۳۰۰ مطابق

نهم شهر رجب المرجب ۱۳۴۰

مجلس دو ساعت قبل از غروب بریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس یوم سه شنبه شانزدهم حوت را آقای سهام السلطان (قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس ایرادی هست یا نه؟ آقای ملک الشعراء (اجازه)

ملک الشعراء - بنده يك اصلاح عبارتی راجع بکوه رنگ و کارون پیشنهاد کرده بودم کمیسیون هم آن اصلاح را قبول کرده ولی در صورت مجلس قید نشده است

رئیس - آقای حاج امین التجار (اجازه)

میرزا سید حسن کاشانی - بنده هم يك پیشنهادی

رئیس - آقای حاج امین التجار (اجازه)

حاج امین التجار - بنده هم يك اطلاعاتی راجع بسوء جریان انتخابات آباءه داشتم که عرض کرده بودم ولی در صورت مجلس هیچ ذکر نشده

رئیس - آنهم نوشته میشود - آقای آقا میرزا سید حسن کاشانی (اجازه)

میرزا سید حسن کاشانی - بنده هم يك پیشنهادی برای اصلاح ماده دوم کرده بودم در اینجا نوشته نشده است

رئیس - پیشنهاد جنابعالی هم جزو همین یازده فقره پیشنهاد است که در صورت مجلس ذکر شده شاهزاده محمد هاشم میرزا

(اجازه)

محمد هاشم میرزا - چون در صورت مجلس راجع بمسئله انتخابات آباءه همین قدر نوشته شده که بنده با توقیف انتخابات مخالف بودم و مخالف قانون میدانستم و حال آنکه بنده آزادی اهالی را هم در انتخابات لازم می دانستم خوب بود باین مسئله هم اشاره می شد که تصور نشود در این موضوع ساکت بودم

رئیس - دیگر اعتراضی نیست؟ (اظهاری نشد)